

## MEĐUKULTURNA KOMUNIKACIJSKA KOMPETENCIJA NASTAVNIKA RUSKOGA KAO STRANOG JEZIKA

Uloga nastavnika više nije samo i isključivo prenošenje znanja o jeziku, već i prenošenje vrijednosti i suzbijanje stereotipa. S tim u vezi, od nastavnika se očekuje da neprestano ulažu u vlastito međukulturno obrazovanje. U radu su prikazani neki od postupaka koji se mogu primijeniti u nastavi ruskoga kao stranog jezika s ciljem razvoja međukulturne komunikacijske kompetencije. Budući da je poučavanje jezika neodvojivo od poučavanja kulture, osobit je naglasak stavljen na uključivanje u nastavu kulturoloških sadržaja u svrhu što boljeg razumijevanja identiteta ruskoga čovjeka. U radu su navedeni neki praktični primjeri kao što su: analiza kulturnih i jezičnih stereotipa, uspoređivanje sličnosti i razlika između dvije slavenske kulture, mogućnosti lingvokulturoloških analiza u nastavi i sl. Na temelju ponuđenih didaktičkih implikacija, izvedeni su temeljni zaključci.

**Ključne riječi:** međukulturna komunikacijska kompetencija, jezični i kulturni stereotipi u nastavi ruskoga kao stranoga jezika

### Uvod

Međukulturna komunikacijska kompetencija (rus. *mežkul'turnaja komunikativnaja kompetencija*) krajnji je cilj suvremene nastave stranih jezika. U praksi, međukulturnoj komunikacijskoj kompetenciji u nastavi stranih jezika općenito, pa tako i ruskoga kao stranoga jezika, u nas se često poklanja malo ili gotovo nimalo prostora i vremena. Najčešći uzrok tomu je prenatrpanost postojećih nastavnih planova i programa sadržajima tradicionalno usmjerenima na gramatičku i leksičku ovladanost stranim jezikom. Kao drugi vrlo čest razlog ističe se nedovoljna obrazovanost nastavnika stranih jezika za promicanje novih vrijednosti i svrsishodno uključivanje sadržaja za razvoj međukulturne kompetencije u postojeće nastavne planove i programe. (usp. Bedeković 2011, Kragulj, Jukić 2010, Piršl 2011) Nastavnici ponekad izbjegavaju uvođenje kulturoloških elemenata u nastavu zbog nedostatnih postojećih udžbenika ili priručnika za nastavu. Drugim riječima, u planiranju nastavnih aktivnosti povezanih s poučavanjem kulture prepušteni su samima sebi. Upravo tim problemom

bavit ćemo se u nastavku ovoga rada. S ciljem poboljšanja postojećeg stanja u praksi, navest će se praktični primjeri razvoja međukulturne kompetencije nastavnika i studenata ruskoga jezika i književnosti.

## Odnos jezika i kulture u ruskoj metodičkoj tradiciji

Odnos jezika i kulture<sup>1</sup> u nastavi stranih jezika u Hrvatskoj tek odnedavno postaje predmetom interesa brojnih znanstvenih istraživanja. U skladu s promicanjem višejezičnosti i razvoja međukulturne kompetencije učenika, ali i nastavnika, naglasak je stavljen na svrsishodno uključivanje, ili bolje rečeno, prožimanje sadržaja iz kulture i jezika.

S druge strane, u ruskoj lingvističkoj tradiciji, u posljednjih pedesetak godina, neprestano se razvijaju znanstvene discipline koje se bave specifičnostima odnosa jezika i kulture. Osobito zanimljivima u tom kontekstu smatramo *lingvostranovedenie* i *lingvokulturologiju*. Termin *lingvostranovedenie* prvi put upotrijebili su E. M. Vereščagin i B. G. Kostomarov 70-ih godina 20. stoljeća. U to vrijeme novu znanstvenu disciplinu nazivaju dijelom lingvodidaktike i definiraju je na sljedeći način:

„*Lingvostranovedenijem* smatramo način poučavanja ruskoga jezika strancima, u kojemu se s ciljem ostvarivanja komunikativnosti te općeobrazovnih i humanističkih ciljeva nastave, lingvodidaktički ostvaruje kumulativna funkcija jezika i provodi se akulturacija<sup>2</sup> adresata, pri čemu metodika poučavanja ima filološku svrhu – upoznavanje se provodi pomoću ruskoga jezika i tijekom samog procesa njegova učenja.“<sup>3</sup>

Autori naglašavaju da se jezik i kultura p(r)oučavaju istovremeno, tj. jezik se poučava s gledišta funkcije koju ima u kulturi toga jezika. Svakako je ovdje zanimljiv i sam termin *lingvostranovedenie* sastavljen od latinskoga

<sup>1</sup> U literaturi postoje brojne definicije kulture. Bilić-Štefan (2006) navodi da se kultura, s obzirom na interkulturalnu kompetenciju, može promatrati s dvaju gledišta: s civilizacijskog gledišta i njezinih postignuća u vidu glazbe, umjetnosti i sl. te s obzirom na socio-kulturni kontekst (načini ponašanja, komunikacijske vještine i sl.).

<sup>2</sup> Akulturacija je proces kojim jedna kultura preuzima elemente druge, usvajanje kulturnih elemenata, kulturno stapanje u etnološkom i sociološkom smislu. (Klaić 2012)

<sup>3</sup> Ponuđen je autoričin vlastiti prijevod rečenice: „Лингвострановедением называется аспект преподавания русского языка иностранцам, в котором с целью обеспечения коммуникативности обучения и для решения общеобразовательных и гуманистических задач лингводидактически реализуется кумулятивная функция языка и проводится аккультурация адресата, причем методика преподавания имеет филологическую природу – ознакомление проводится через посредство русского языка и в процессе его изучения.“ (Vereščagin, Kostomarov 1990: 37)

korijena (*lingua*) i imenice *stranovedenie* koja u prijevodu znači – ‘regionalna ekonomsko-politička geografija’.<sup>4</sup>

Problemom odnosa jezika i kulture bavi se i *lingvokulturologija*, relativno mlada znanstvena disciplina nastala 90-ih godina koja s pomoću jezika nastoji shvatiti kulturu određene nacije ne samo u njezinoj sadašnjosti nego i u prošlosti. Prema V. A. Maslovoj (2001: 30), predmet proučavanja *lingvokulturologije* je „ (...) kulturna semantika jezičnih znakova koja se formira pri međusobnom djelovanju dvaju različitih kodova: jezika i kulture, budući da je svaka jezična ličnost istovremeno i kulturna ličnost“.<sup>5</sup> Drugim riječima, važnu ulogu u poimanju kulture kroz jezik imaju metafore, stereotipi, poslovice, verbalne asocijacije i sl. Iz toga razloga lingvokulturološka istraživanja osobito su popularna u frazeologiji što je svakako važan pokazatelj činjenice da je uključivanje elemenata iz kulture u poučavanje ruskoga kao stranog jezika od iznimnoga značenja u ruskoj metodičkoj tradiciji.

### **Od sukoba kultura do nastanka međukulturno kompetentnog korisnika jezika**

Poučavanje stranoga jezika oduvijek je tijesno povezano te samim time neodvojivo od poučavanja kulture. Ipak, valja naglasiti da obrađivanje kulturoloških sadržaja u nastavi stranoga jezika nikako ne treba izjednačivati s poučavanjem s ciljem razvoja međukulturne komunikacijske kompetencije.

Hanvey (1975) i Benett (1993) (u: Novak Milić 2006) ističu da svako stjecanje međukulturne kompetencije prolazi kroz četiri stupnja:

1. Na prvome stupnju studenti ne prihvaćaju drugu kulturu ili o njoj razmišljaju pod utjecajem stereotipa.
2. Drugi stupanj karakterizira sukob kultura i potreba za obranom vlastite kulture, pri čemu studenti uviđaju različitosti dviju kultura te drugu kulturu vide kao čudnu, neobičnu, a katkada i lošu.

<sup>4</sup> Prijevod je preuzet iz rusko-hrvatskog rječnika Poljaneca i Madatove-Poljanec (2002). U jednojezičnom rječniku ruskoga jezika S. I. Ožegova (2011) također je ponuđeno objašnjenje – geografija pojedinih zemalja (rus. география отдельных стран).

<sup>5</sup> Ponuđen je autoričin vlastiti prijevod rečenice: „ (...) предметом современной лингвокультурологии является изучение культурной семантики языковых знаков, которая формируется при взаимодействии двух разных кодов -- языка и культуры, так как каждая языковая личность одновременно является и культурной личностью.“ (Vidi URL: [https://www.gumer.info/bibliotek\\_Buks/Linguist/maslova/02.php](https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/maslova/02.php) (14. 5. 2019.))

3. Obilježje trećega stupnja je umanjivanje razlika među kulturama. Druga kultura više nije čudna, već samo drukčija.
4. Na posljednjem stupnju karakteristično je prihvaćanje i poštovanje druge kulture.

Kao dobar primjer stereotipnog razmišljanja o ruskoj kulturi može poslužiti gledanje američkih filmova koji rusku kulturu, u usporedbi s američkom, često prikazuju kao nazadnu. Filmski junaci koji glume Ruse redovito su negativci, pričaju na tvrdom i grubom engleskom jeziku s naglašenim akcentom, najčešće su ozbiljni, smrknuta izraza lica, neprijateljski nastrojeni, u vojničkom stavu. Jednako tako, uz Ruse se tradicionalno veže danonoćno ispijanje votke ne imajući pritom u vidu da Rusi najčešće od svih vrsta napitaka konzumiraju – čaj! Ovo je dobar primjer koliko suvremene tehnologije i mediji utječu na razvoj javnoga mišljenja te stvaranje negativnih stereotipa o određenom narodu i njegovoj kulturi. U tom kontekstu, vlastita kultura u pravilu se prikazuje kao nadmoćna, pravedna, bolja od drugih.

Kao zanimljiv primjer sukoba među kulturama može poslužiti činjenica da je u Rusiji običaj poklanjati cvijeće umjetnicima neposredno nakon izvedbe nekog umjetničkog djela, koncerta, opere, što je u hrvatskoj kulturi nezamislivo. Ruskoj studentici na studiju u Zadru takav kulturološki jaz između dvije slavenske kulture bio je u najmanju ruku čudan i stran. Naime, teško joj je bilo objasniti da bi je Hrvati začuđeno gledali da krene s buketom cvijeća prema pozornici po završetku koncerta poznatog hrvatskog pijanista. S druge strane, ruskim studentima na studentskoj razmjeni višesatno ispijanje kave i provođenje vremena u kafiću u početku izaziva čuđenje, pa čak i nevjericu, no vrlo brzo se asimiliraju i prihvate taj običaj. Drugim riječima, poštuju kulturu domaćina i ponašaju se u skladu s njom što je dobar primjer prihvaćanja i poštovanja druge kulture.

Na temelju navedenih primjera razvidno je da se sadržajima koji opisuju svakodnevicu ili „kulturu življenja“ pripadnika određene (jezične) zajednice ne pridaje dovoljno važnosti u nastavi stranih jezika. U većini slučajeva nastavnici nisu svjesni značenja (za izvorne govornike često banalnih) kulturoloških nijansi ili osobitosti jezika koji poučavamo. Upravo zato važno je nastavu stranih jezika što više približiti stvarnim, realnim situacijama. Sadržaje treba obrađivati smisleno, unaprijed promišljajući o ciljevima koje u tijeku nastave želimo postići. Uzimajući u obzir te činjenice, nastavu stranih jezika treba planirati i prilagoditi studentima, njihovim interesima te jezičnim i međukulturnim kompetencijama. U tome presudnu ulogu ima nastavnik stranoga jezika, njegovi stavovi, vrijednosti i znanja ne samo o jeziku nego i o kulturi poučavanoga jezika.

## Uloga nastavnika u razvoju međukulturne komunikacijske kompetencije

Poučavanje stranih jezika oduvijek je podrazumijevalo interakciju između nastavnika i studenata. Tijekom povijesti dinamika toga odnosa znatno se promijenila. Uvrijeme kada je ovladanost stranim jezikom podrazumijevala ponajprije ovladanost gramatikom, nastavnikova uloga bila je isključivo prenošenje jezičnih znanja u smislu popisa pravila i iznimki koje su studenti učili napamet i potom ih primjenjivali u, najčešće, pisanim rečenicama. Vrlo brzo se pokazalo da takav način poučavanja ne donosi rezultate u praktičnom, komunikacijskom smislu. Tijekom čitavog 20. st. brojni su bili pokušaji osuvremenjivanja nastave stranih jezika. Danas je naglasak na komunikacijskoj metodi poučavanja u kojoj je uloga nastavnika, u skladu sa zahtjevima suvremene nastave, znatno izmijenjena. Tomu je ponajviše pridonio internet te suvremene metode i tehnike poučavanja. Ipak, od samih početaka pa do danas nastavnik je često najdominantniji oblik kontakta između materinskoga i stranoga jezika, svojevrsni most između dvaju jezika i dviju kultura. U tom smislu svako djelovanje nastavnika stranoga jezika na nastavi, svjesno i nesvjesno, verbalno i neverbalno, izravno utječe na stvaranje slike o identitetu drugoga. Iz toga razloga, od neizmjernog je značenja nastavnikovo promišljeno i unaprijed planirano djelovanje na satu stranoga jezika. Uz znanje stranoga jezika i teorijsko znanje o tom jeziku, njegov pogled na svijet utjecat će na formiranje mišljenja studenata o kulturi naroda čiji jezik uče.

Osnovni su (pre)nositelji kulturoloških znanja u poučavanju stranih jezika strani lektori koji studentima pobliže pokazuju kulturološku stvarnost poučavanoga jezika. S druge strane, ponekad i strani lektori veličaju vlastitu kulturu nauštrb druge (materinske kulture studenata) te time prenose idealiziranu sliku kulture jezika cilja. Tako se stvara umjetna, nerealna slika o kulturi poučavanoga jezika kreirana pod utjecajem subjektivnog viđenja izvornoga govornika. Drugim riječima, važnu ulogu ima i sustav vrijednosti i osobnost samoga nastavnika koji se uvijek na neki način, izravno ili neizravno, prenosi na njegove studente. S tim u vezi, Ter-Minasova (2000: 32) predlaže komparativno poučavanje sadržaja povezanih s razvojem međukulturne kompetencije s dvaju gledišta, onoga nastavnika izvornoga govornika (stranoga lektora) te nastavnika kojemu je poučavani jezik drugi ili strani. Tako se umanjuje mogućnost stvaranja jezičnih i kulturoloških stereotipa. Ter-Minasova (2000: 28–29) također navodi da se u poučavanju stranih jezika u Rusiji gotovo trećina vremena u nastavnim programima posvećuje upravo osobitostima identiteta naroda čiji se jezik uči. Drugim riječima, da bismo bolje razumjeli jezik koji učimo, trebamo razumjeti svijet u kojemu taj jezik funkcionira, tzv. *mir izučaemoga jazyka*.

## Međukulturna komunikacijska kompetencija nastavnika ruskoga kao stranog jezika

Brojni su postupci i metode koji se mogu rabiti u nastavi s ciljem usavršavanja budućih nastavnika RSJ: analiza kulturnih i jezičnih stereotipa, uspoređivanje sličnosti i razlika između dviju kultura, razlike u verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji, poučavanje paralingvističkih (mimika, geste i sl.) elemenata u nastavi čime se potiče i razvoj sociolingvističke kompetencije prema *Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike* (Čeliković 125–121 :2005). Kulturološki sadržaji zanimljivi su studentima iz više razloga: studenti u njima vide praktičnu svrhu jer ih takvi sadržaji približavaju stvarnosti poučavanoga jezika te, s druge strane, odvlače pozornost sa strogo gramatičkog učenja jezika. (Ljevo-Ovčina, Prugo-Babić 2015)

Znanja o kulturi ruskoga jezika uglavnom se odnose na sadržaje u udžbenicima o ruskoj povijesti, geografiji, umjetnosti, sportu i sl. Takvi nastavni sadržaji važni su u motiviranju studenata za učenje, no, s obzirom na to da je riječ isključivo o činjeničnom znanju, ne možemo ih smatrati bitnim čimbenicima u razvoju međukulturne kompetencije studenata. Drugim riječima, ostvarena je samo površinska razina znanja o ruskoj kulturi i civilizaciji. U tom slučaju možemo govoriti o poučavanju kulture odvojeno od poučavanja jezika. Ovakav pristup nedostatan je za razvoj međukulturne kompetencije.

V. Mikolič (2011: 127) predlaže pristup temeljen na međukulturnom odgoju u kojemu se jezik i kultura prožimaju: „Jezik, dakle, učimo tako da govorimo o kulturi, i to ishodišnoj i ciljnoj kulturi. Ili drugim riječima, istodobno s jezikom uči se i kultura, prva i druga/strana.“ Ovakav pristup poučavanju ruskoga kao stranog jezika zahtijeva pomnu pripremu nastavnika. Ako nastavnik unaprijed planski i promišljeno pristupi obradi kulturološkog nastavnog sadržaja, istovremeno može ostvariti nekoliko obrazovnih i odgojnih ciljeva. Primjerice, ako je tema nastavnoga sata obrađivanje stereotipa, dobro osmišljenim pitanjima, primjerima i sl., nastavnik može razviti diskusiju studenata. Razgovorom na ruskome jeziku zadovoljit će se komunikacijski (obrazovni) cilj nastave, dok će se razbijanjem stereotipa i mijenjanjem predodžbe o ruskoj kulturi te izražavanju i argumentiranju vlastitoga mišljenja, ostvariti i odgojni cilj nastave.

Na početnom stupnju učenja ruskoga kao stranog jezika, kao najčešći primjer obrađivanja sadržaja iz kulture ruskoga jezika s ciljem razvoja međukulturne kompetencije studenata ističu se jezične realije kojih nema u materinskoj kulturi studenta, primjerice tipične imenice u ruskom jeziku kao što su *matrjoška, institut, samovar, prospekt* i sl. Studente treba upozoriti

na razlike između pojmova kao što su *ploščad'* i *prospekt*<sup>6</sup> jer nerijetko u hrvatskome jeziku na početnome stupnju učenja ruskoga kao stranog jezika oba pojma prevodimo riječju *trg* pa naglašavamo da je *prospekt* trg velikih dimenzija kakvoga ne možemo naći u Hrvatskoj, a našem *trgu* značenjski više odgovara riječ *ploščad'*. U takvim situacijama nastavnici se često služe autentičnim slikama da bi pobliže studentima dočarali razlike između navedenih pojmova. Jednako tako česta je u uporabi riječ *institut*<sup>7</sup> u drukčijem značenju nego što je to u hrvatskom jeziku (u Rusiji postoji mnoštvo različitih instituta, tj. visokih škola). Kada nastavnici ne obraćaju pozornost na takve detalje, smatrajući ih nevažnima te ih samo prevodeći bez popratnih objašnjenja, često dolazi do nesporazuma u komunikaciji.

Za razvoj međukulturne kompetencije korisni su i autentični tekstovi ruskih pisaca, primjerice Puškinova bajka *Repka* ili Čehovljeve kratke priče i sl. Takve nastavne sadržaje treba uvoditi postupno, ovisno o stupnju učenja ruskoga jezika. Izvorni književni tekstovi ruskih pisaca obiluju sadržajima koji svjedoče o nekim prošlim vremenima što je od iznimnog značenja za razumijevanje povijesnih, geografskih, političkih prilika povezanih s općom kulturom današnje Rusije. Osim toga, važan svjedok vremena su i same riječi, izrazi, frazemi, primjerice tipični izrazi koje povezujemo s vremenom Sovjetskog Saveza, uporaba kratica i sl. Drugim riječima, leksičkom analizom možemo obraditi važne kulturološke sadržaje. Ovakav oblik rada zahtijeva od nastavnika dobru pripremu te je izvrstan primjer poučavanja kulture izravno kroz poučavanje jezika i u samome jeziku, što je svakako jedan od osnovnih ciljeva međukulturne komunikacijske kompetencije.

Na naprednijim stupnjevima učenja ruskoga jezika, brojne su mogućnosti razvoja međukulturne komunikacijske kompetencije u okviru nastave iz frazeologije i leksikologije. Drugim riječima, kada studenti već vladaju solidnim jezičnim (leksičkim i gramatičkim) znanjem iz ruskoga jezika, moguće je analizirati određene jezične kategorije ne samo sa strogo jezičnoga nego i (lingvo)kulturološkoga gledišta. Primjerice, hrvatskim studentima naročito su zanimljive poslovice u ruskome jeziku. Budući da je riječ o dvama slavenskim jezicima, često poslovice pokrivaju tematski slična područja te su samim time zanimljive za usporedbu i analizu. Uz poslovice, na ovaj način mogu se analizirati i posuđenice, tuđice, arhaizmi, neologizmi i sl. Ovakvim načinom rada istovremeno se potiče

<sup>6</sup> Poljanec i Madatova-Poljanec u Rusko-hrvatskom rječniku (2002) *ploščad'* definiraju kao *trg*, a *prospekt* kao *ravnu i široku ulicu, bulevar, aveniju*.

<sup>7</sup> Ibid. *institut* – 1. *institut, naučna ustanova*, 2. *visoka škola (npr. arhitekturnyj institut – visoka škola za građevinarstvo, arhitekturu)*, 3. *hist. privilegirana ženska srednja škola, penzionat (u Carskoj Rusiji)*, 4. *knj. institucija, skup pravnih norma za određenu društvenu ustanovu*.

i višejezičnost jer studenti aktiviraju prethodna znanja iz drugih stranih jezika te samostalno izvode određene zaključke u ruskome jeziku što je, uz razvoj međukulturne kompetencije studenata, jedan od temeljnih ciljeva suvremene nastave prema ZEROJ-u.

Brojni su primjeri nastavnih tema i sadržaja koji se mogu svrsishodno uključiti u nastavu s ciljem razvoja međukulturne kompetencije budućih nastavnika ruskoga kao stranog jezika. Izbor i količina materijala ovisit će i o stupnju učenja ruskoga jezika. Pritom valja naglasiti da poučavanjem studenata nastavnik i sam uči, tj. uspoređivanjem materinske i strane kulture, običaja i stavova, razmjenom iskustava i sl., mijenja se i njegova vlastita slika o svijetu.

## **Zaključak**

Razvoj međukulturne komunikacijske kompetencije temeljni je cilj nastave stranih jezika. U tome presudnu ulogu imaju nastavnici koji često posjeduju vrlo oskudna znanja i vještine kojima se promiče prihvaćanje drugoga i drukčijega od sebe. Nerijetko nastavnici izbjegavaju uključivanje elemenata iz kulture ruskoga jezika smatrajući se nedovoljno kompetentnima za prenošenje takvih znanja. Tomu pridonose i nastavni materijali (udžbenici, priručnici i sl.) koji su često samo u teoriji usmjereni na razvoj međukulturne kompetencije. S druge strane, moderno doba društvenih mreža, interneta i suvremenih tehnologija nepresušan je izvor inspiracije za kreiranje vlastitih nastavnih materijala. Upravo zahvaljujući internetu, nastavnici se najčešće u nastavi koriste suvremenim sadržajima i temama koje su studentima zanimljive i poticajne čime izravno utječu na njihovu motivaciju u učenju ruskoga jezika.

S ciljem poboljšanja postojećeg stanja u poučavanju i razvijanju međukulturne komunikacijske kompetencije, potrebno je promijeniti svijest nastavnika o poučavanju kulture odvojeno od poučavanja jezika. U tome ključnu ulogu ima neprestano usavršavanje nastavnika i studenata različitim radionicama, programima studijskih razmjena koji uključuju boravak u stranoj sredini, samostalan rad na sebi, komunikaciju i otvoreni dijalog s predstavnicima drugih kultura i sl. Uz to, potrebno je unaprijediti studijske programe sadržajima primjerenima za razvoj međukulturne kompetencije te pripadajućim ishodima učenja koji će biti usmjereni na razvoj pozitivnih stavova i vrijednosti. Naročito se to odnosi na nastavne sadržaje i materijale povezane sa suzbijanjem predrasuda i stereotipa te razvojem jednakosti i tolerancije prema pripadnicima drukčijih kultura od vlastite. Kod studenata, budućih nastavnika stranih jezika, potrebno je razvijati kritički pogled na svijet, neprestano uspoređivati sličnosti i razlike

među kulturama s naglaskom na stvaranje novoga sustava vrijednosti u kojemu će se razviti osjećaji međusobne snošljivosti i tolerancije u nastavi ruskoga kao stranog jezika.

## LITERATURA

1. Bedeković, V. *Interkulturalne kompetencije nastavnika*. Doktorski rad. Filozofski fakultet. Zagreb. 2011.
2. Bilić-Štefan, M. Uključivanje interkulturalne komunikacijske kompetencije u poučavanje stranih jezika, *Odgojne znanosti*. 2006. Sv. 8 (11), str. 279–288.
3. Čeliković, V. *Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*. Zagreb, Školska knjiga. 2005.
4. Klaić, B. *Novi rječnik stranih riječi*. Školska knjiga. Zagreb. 2012.
5. Kragulj, S., Jukić, R. Interkulturalizam u nastavi. U: Peko, A., Sablić, M., Jindra, R. (ur.) *Obrazovanje za interkulturalizam*. 2010. Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Učiteljski fakultet u Osijeku. Str. 169–190.
6. Ljevo-Ovčina, A., Prugo-Babić, L. *Kompetencije i uloga nastavnika ruskog kao stranog*. 2015. [https://www.academia.edu/5081089/KOMPETENCIJE\\_I\\_ULOGJE\\_NASTAVNIKA\\_RUSKOG\\_JEZIKA\\_KAO\\_STRANOG](https://www.academia.edu/5081089/KOMPETENCIJE_I_ULOGJE_NASTAVNIKA_RUSKOG_JEZIKA_KAO_STRANOG) (7. 1. 2018.)
7. Mikolić, V. Interkulturalno učenje jezika kao stranoga/drugoga. *Kroatologija.: časopis za hrvatsku kulturu*. 2011. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu. Vol. 2. No. 1., str. 123–134.
8. Novak-Milić, J. Međukulturalna kompetencija u nastavi stranoga i drugoga jezika., *Strani jezici*. 2006. 35 (3), str. 269–276.
9. Piršl, E. Odgoj i obrazovanje za interkulturalnu kompetenciju. *Pedagogijska istraživanja*. 2011. 8 (1), str. 53–70.
10. Poljanec, F. R., Madatova-Poljanec, S. M. *Rusko-hrvatski rječnik*, pretpisak I. Izdanja iz 1987., Školska knjiga. Zagreb. 2002.
11. Верещагин, Е. М., Костомаров, В. Г. *Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного*. Русский язык. Москва. 1990.
12. Маслова, В. А. *Лингвокультурология*. Москва. Издательский центр «Академия». 2001. [https://www.gumer.info/bibliotek\\_Buks/Linguist/maslova/02.php](https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/maslova/02.php) (14. 5. 2019.)
13. Ожегов, С. И. *Словарь русского языка*. 24-издание, исправленное. Издательство «Мир и образование». Москва. 2011.
14. Тер-Минасова, С. Г. *Язык и межкультурная коммуникация*. Слово. Москва. 2000. <http://www.ffl.msu.ru/research/publications/ter-minasova-lang-and-icc/ter-minasova-yazik-i-mkk-BOOK.pdf> (16. 5. 2018.)

## **МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ РКИ**

В статье представлены некоторые техники обучения, которые можно использовать на занятиях по РКИ с целью развития учащихся межкультурной коммуникативной компетенции. Особое внимание уделяется включению элементов из культуры с целью лучшего понимания лингвокультурного идентитета русского народа. В работе приведены некоторые конкретные примеры, как, скажем, анализ культурных и языковых стереотипов, выделение сходств и различий между двумя культурами и т. д. Были сделаны выводы, цель которых – улучшить сложившуюся ситуацию, в которой все еще недостаточно внимания уделяется развитию межкультурной коммуникативной компетенции у самих преподавателей РКИ. Так как преподаватели передают своим студентам не только знания о языке, но и определенные культурные ценности, присущие народу изучаемого языка, то они сами должны постоянно учиться и, таким образом, развивать собственную межкультурную коммуникативную компетенцию.

**Ключевые слова:** *межкультурная коммуникативная компетенция, языковые и культурные стереотипы в обучении РКИ*